

Motion till riksdagen 2025/26:2373

av **Markus Wiechel (SD)**

Ett stärkt cancerpreventivt arbete

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att integrera avancerade biomarkörbaserade blodprov i de nationella screeningprogrammen för att tidigt upptäcka flera cancerformer, såsom bröst-, lung- och prostatacancer samt melanom och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa ett nationellt samarbete för att utveckla AI-baserade modeller för riskbedömning av cancer, med användning av befintliga nationella hälsoregister i enlighet med gällande dataskyddsregler, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera innovationshubbar för medicinsk forskning inom cancerprevention och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Cancer är en av de ledande dödsorsakerna globalt, men forskning och innovationer inom tidig diagnos och prevention erbjuder hopp om att minska sjukdomens påverkan. Inspirerade av initiativ som ”Enlighten-testet” i Storbritannien visar att det finns flera möjligheter för Sverige att stärka sitt arbete med cancerprevention. Blodprov som identifierar specifika biomarkörer, såsom proteiner kopplade till immunsystemets respons på tidiga tecken av cancer, kan revolutionera tidig diagnos.

Genom att screena för flera cancerformer samtidigt (exempelvis bröst-, lung-, prostatacancer och melanom) kan dessa tester fånga upp sjukdomen innan symtom uppstår. Detta möjliggör tidigare behandling och förbättrar överlevnadschanserna avsevärt. I Sverige skulle en implementering av liknande tester, anpassade till vår befolknings behov, kunna integreras i de nationella screeningprogrammen för att täcka fler cancerformer än dagens fokus på bröst-, livmoderhals- och tarmcancer.

Artificiell intelligens (AI) kan därtill analysera stora mängder hälsodata för att identifiera individer med hög risk för cancer baserat på genetiska, livsstils- och miljöfaktorer. Genom att kombinera AI med nationella hälsoregister kan Sverige utveckla prediktiva modeller som möjliggör riktade screeninginsatser. Detta skulle optimera resurser och säkerställa att högriskgrupper prioriteras, vilket minskar onödiga undersökningar för låg-riskindivider. Sådana teknologiska framsteg kan göra cancerprevention mer effektiv och tillgänglig.

Prevention handlar inte bara om diagnostik utan också om att minska riskfaktorer. Rökning, ohälsosam kost, fysisk inaktivitet och alkohol är välkända orsaker till cancer. Sverige kan bygga vidare på sina framgångar inom tobaksprevention genom att intensifiera folkhälsokampanjer som främjar hälsosamma levnadsvanor. Skolbaserade program, arbetsplatsinitiativ och stöd för rökavvänjning kan minska förekomsten av cancerformer som lung- och pankreascancer. Genom att kombinera livsstilsinterventioner med avancerad teknologi kan Sverige skapa en helhetsbaserad strategi för prevention.

För att maximera effekten av cancerprevention krävs samarbete mellan forskning, vård och näringsliv. Studier som den i Southampton, där bioteknikföretag och kliniska forskare samarbetar, visar hur innovationer kan testas och skalas upp snabbt. Sverige, med sitt starka ekosystem för medicinsk forskning och tillgång till högkvalitativa patientdata, har unika möjligheter att leda utvecklingen av nästa generations preventiva teknologier. Genom att investera i sådana samarbeten kan Sverige ligga i framkant globalt.

Sverige har en lång tradition av att vara i framkant inom medicinsk forskning och folkhälsa, men när det gäller cancerprevention riskerar vi att halka efter länder som Storbritannien, där innovativa screeningmetoder redan testas i stor skala. Att inte investera i avancerade blodprov och AI-drivna riskbedömningar kan leda till att fler svenskar diagnostiseras i sena skeden, då behandlingsmöjligheterna är begränsade och kostnaderna för vården ökar. Genom att prioritera finansiering av forskning och implementering av nya teknologier kan Sverige inte bara rädda liv utan också stärka sin position som en global ledare inom hälsa. Att agera nu är en investering i både människors välbefinnande och samhällets hållbarhet.

Regeringen bör mot bakgrund av detta stödja en utredning om att integrera avancerade biomarkörbaserade blodprov i nationella screeningprogram för att tidigt upptäcka cancerformer som bröst-, lung-, prostatacancer och melanom. Vidare bör ett nationellt samarbete för att utveckla AI-baserade modeller för riskbedömning av cancer, med användning av befintliga hälsoregister och i enlighet med dataskyddsregler införas. Slutligen bör regeringen etablera innovationshubbar för medicinsk forskning inom cancerprevention för att stärka samarbetet mellan forskning, vård och näringsliv.

Markus Wiechel (SD)